

AZ U/Ú ÉS V HANGOK¹ JELÖLÉSE A VIZSOLYI BIBLIA EVANGÉLIUMAIBAN

Kiss G. Gábor

I. Előljáróban

Több mint ötven évvel ezelőtt jelent meg Vértés O. Andrásnak *Az u és v hangok jelöléstörténetéhez* című bölcsészdoktori értekezése (MNyTK. 44. sz., Budapest, 1939.). A kutató 165 különféle XVI. századi nyomtatványban vizsgálta meg az *u* és a *v* hangok jelölési módját. (Mint szóbeli elbeszéléséből tudom, ötven évvel ezelőtt a szerző mai szemmel nézve irigylésre méltó helyzetben volt, hiszen vizsgálódásaihoz a nyomtatványokat kezébe vehette, nem úgy, mint a mai kutató, aki csak mikrofilmen, esetleg xeroxmásolaton kapja kézhez a kutatási anyagot.) A nyomtatványok kiválasztási szempontjairól ezt olvashatjuk (i.m. 4.o.):

1. Lehetőleg minden nyomdának több emlékéét vizsgáltuk át. ...
2. Nem elég csak egy időszakból való nyomtatványokat figyelembe vennünk, mert változhatnak egy és ugyanaz nyomda helyesírása is. ...
3. Lehetőleg a század minden nagyobb egyéniségének művét elemeztük.
4. Néha egy és ugyanazon nyomtatvány szövegében is változik a helyesírás ..., ezért adatainkat vagy az egész könyv vagy az egyes ívek kezdő lapjainak átvizsgálása alapján állítottuk össze."

A szerző ötven évvel ezelőtti dolgozatának összefoglalásában így írja le vizsgálatának eredményeit (i.m. 22.o.):

"Az *u* hang jelei:

I. Szó elején: A) *u*. -- B) *v*. -- C) *w*. Mégpedig:

α) nem sacralis *w* (*vw*); β) sacralis *w* (*wv*).

II. Szó belsejében és szó végén: A) *u*. -- B) *w*.

A *v* hang jelei:

Magánhangzó előtt

I. Szó elején: A) *u*. -- B) *v*. -- C) *w*.

II. Szó belsejében: A) *u*. -- B) *w*. -- C) *û*.

Nem magánhangzó előtt

I. Szó elején: *w*

II. Szótag végén, szó végén: A) *u*. -- B) *ue*. -- C) *uy*, *uij*, *wy*, *wj*, (*wij*). -- D) *w*. -- E) *ú*. -- F) *v*. -- G) *û*, *ûh*, *ü*. -- H) *uu* (*uû*)."

Az ún. szakrális *w*-ről tett megfigyeléseiről így ír (i.m. 22.o.):

"Ezeknek a nyomtatványoknak tekintélyes része az *u* hangot *w*-vel is jelöli. Az *u* hangnak ez a jelölésmódja – legalábbis nagyrészt – sacralis eredetű. A Luther-Biblia a *Jehová*-nak megfelelő *Úr* szót a következőképpen jelölte: *HERR* és *HErr*. Az utóbbi kiemelésnek az felelt meg, hogy az *Úr* (*Vr*) szó első betűjét kétszer szedték, vagy az egyszerű *V* helyett *W*-t nyomtattak (sacralis *w*)".

¹ A 'fonéma' szakszó használata lenne a helyes, de engedtessek meg, hogy itt és most az idézendő Vértés O. András cikk terminusát alkalmazzam.

II. Vizsgálatunk céljai

Úgy véljük, hogy az idézett dolgozatnak a 165 nyomtatvány vagy nyomtatványrészlet vizsgálatával kapott eredményei mellé odatehetjük hasonló irányú vizsgálódásainkat.

Az idézett szerzővel ellentétben, aki a terjedelmesebb művekből (a *Rendszeresen feldolgozott források*-ban ** -gal jelölve [i.m. 23. o.]) "az előzményeket, az első ívet és minden ötödik ív első lapját" vizsgálta át, mi az eredményeinket egyetlen mű, a Vizsolyi Biblia négy Evangéliuma teljes szövegének számítógépes elemzésével nyertük. Úgy gondoljuk, hogy a Vértes O. András által vizsgált korszak lezárását jelentő Vizsolyi Bibliának ez a fontos, leginkább olvasott 103 lapnyi, összefüggő szövegrészlete megérdemli a figyelmet és hasznos egy olyan irányú feldolgozása, ahol **minden** előforduló *u/ú* és *v* hangnak megvizsgáljuk a jelölését. Vizsgálatunk célkitűzései tehát:

1) Feleletet kívánunk kapni arra a kérdésre, hogyan jelölték az *u/ú* és a *v* hangokat a Vizsolyi Biblia négy Evangéliumában.

2) Össze kívánjuk számolni, hogy az Evangélium szövegében hányszor fordul elő a vizsgált *u/ú* és *v* hang. Ki szeretnénk mutatni, hogy esetleg ingadozó hangjelölés esetében mi az ingadozás számszerű értéke.

3) A hosszú *u* hangot jelölő szavakat különválasztva kívánjuk feldolgozni, megvizsgálva, hogy a hosszúság jelölése mennyire általános az Evangéliumokban.

4) Meg kívánjuk vizsgálni a szakrális *w* státuszát az Evangéliumokban.

5) Ezenkívül össze óhajtjuk hasonlítani az egyes Evangéliumokban külön-külön alkalmazott hangjelölést – vagyis meg kívánjuk tudni, hogy mennyire egységes a Vizsolyi Biblia Evangéliumainak hangjelölése.

III. Vizsgálatunk menete

A Vizsolyi Biblia evangéliumait az MTA Nyelvtudományi Intézetében a *Magyar irodalmi és köznyelv nagyszótára (1533-1990)* című munkálat keretében VolksWriter szövegszerkesztővel gépelték be IBM XT számítógépbe. A begépelés során az ún. kibővített Prószekey kódot használták, amelynek alapgondolata az, hogy az angol ábécé betűivel és a számjegyekkel kódolják a 'magyar betűket' ill. a XVI. századi nyomtatványokban alkalmazott speciális betűket. Pl.: á=a1, à=a7, Á=A1, ó=o1, Ó=O1, ö=o2, Ö=O2, ő=o3, Ó=O3; ç=c33, ĝ=g6, ñ=n7, v̇=v1, 'v=v6, ũ=u20, f=s43, ß=s43z40.

Ennek illusztrálására bemutatjuk a János Evangélium kezdő sorait, az 1. ábrán. Ezen az elmondottakon kívül az is megfigyelhető, hogy a Biblia lapszéli magyarzó jegyzetei is rögzítésre kerültek, és így ezek szövegét is feldolgoztuk. A magyarzó szövegek 9(...)9 jelpár között helyezkednek el.

A számítógépben és mágneslemezen ASCII fájl formátumban az evangéliumok terjedelme (karakterekben mérve) a következő:

Máté (Mt)	= 191.361 karakter,
Márk (Mk)	= 103.936 karakter,
Lukács (Lk)	= 198.016 karakter,
János (Jn)	= 155.776 karakter.

Ez az összességében 649.089 karakter terjedelmű szöveg volt vizsgálatunk tárgya. Feldolgozásunkat a WordPerfect 5.1 szövegszerkesztővel, és a szövegszerkesztő macró

1600078111Calroli Gals43pa1r:AZ SZENT BIBLIANAC MASODIC
 RESZE. SZENT IANOS IRASA SZERINT VALO EVANGELIVM. 0080
 #/# (1 ELSO20 RESZ.)1 #/ 1 (1 AZ)1 kezdetben vala amaz
 Ige, els az az ige vala az Is43tenne331, els az ige
 Is43ten vala. #/ 2 Ez az, igekezdetto201 fogua az
 Is43tenne11 vala. #/ 3 (9 Az Is43tenne fia az o20
 Is43tens43eget ki jelentette az teremtes, meg tartas
 altal, es az emberec elmeiebe oltot vilagos43s43ag altal,
 mely noha s43etets43egre valtozot, mind az altal vagyon
 bennec megis megmaradot vilagos43s43ag, azelrt
 menthetetlenec. # Matth 3. Mar 1. Luc. 3.)9 Mindenec ez
 altal teremtetec, els o20 nallane11ku201 s43emmi nem
 teremtetett, valami teremtetett. #/ 4 O20benne vala az
 ellet, els az ellet vala az emberekcnek amaz
 vilalgos43s43algc.

1. ábra

A János Evangélium kezdő sorai, úgy ahogy a számítógépben elhelyezkednek

programnyelvén írt saját fejlesztésű programokkal hajtottuk végre. Feldolgozásunkat a következő lépésekben végeztük:

1. Előzetes feldolgozásunk alapján úgy találtuk, hogy a vizsgált hangokat az u, ú, v, ű, (v) és w betűkkel jelölték az Evangéliumokban. Ezért az Evangéliumok számítógépben lévő szövegéből kiindulva három fő listát generáltunk. Az elsőben az olyan szavakat helyeztük el amelyekben található u (vagy ú) betű, a másodikban a v (vagy ű vagy 'v) betűs, a harmadikban pedig a w betűs szavakat soroltuk fel.²

2. Ezeket a listákat a WP Sort utasításával kvázi ábécé sorba rendeztük.

3. A fenti három fő-lista szavait kis macró programokkal 11 al-listára osztottuk szét. A csoportosításnak két fő szempontja volt:

a) az vizsgált betű pozíciója (szóeleji, szóbelseji, szóvégi),

b) az vizsgált betűt követő betű (magánhangzó, mássalhangzó).

Például egy ilyen al-listát alkottak azok szavak, amelyekben u betű volt szóbelsejében magánhangzó előtt. Egy további lista, amelyben a szavak ű betűvel kezdődnek. A 2. ábrán bemutatjuk annak a V1GYUJT.WPM nevű macro programnak a listáját amely a második fő-listából, a v betűket tartalmazó szavak közül állította össze a ű betűvel kezdődő szavak sorát.

Ezeket az al-listákat helyesen, előzetes elképzelésünknek megfelelően állította össze a számítógép, vagyis az egyes al-listákba hangjelölés szempontjából mindig az o n o s típusú szavak kerültek. Két esetben azonban utólagos manuális helyesbítésre is szükség volt.

a) A v hangértékű v betűvel kezdődő (és magánhangzóval folytatódó) szavak közül (pl. *vallanac*, *világ*) kézzel kellett kivenni többek között az *vijáual*, *vij* szavakat és áttenni a szókezdő v betű (u/ú hangértékben) plusz mássalhangzós szavakat tartalmazó

² Érdemesnek tartjuk elmondani, hogy az ember számára kissé furcsa algoritmus alapján készítette el ezeket a listákat a számítógép. Pl. az első lista generálásakor először keresett egy u betűs szót, ezután megkereste a következő u betűs szót és kitörölte a két u betűs szó közötti érdektelen szavakat. Majd a második u betűs szó és egy következő (harmadik) u betűs szó között törölte ki a az érdektelen szavakat. Ezt folytatta az utolsó u betűs szóig. A 'szöveget' végül így már csak a vizsgált u betűs szavak listája alkotta.

listába. 38 ilyen szót találtunk. Ezt a 38 szót a Függelék I.3.a.pontjában aláhúzással jelöltük.

b) Ugyanígy manuálisan kellett kivenni 25 szót abból a listából, amelyben a szó belsejében a magánhangzó előtti *v* hangot *u* betűvel jelölő szavak voltak (pl. *Dáuid*).

Macro: Edit
File.: V1GYUJT.WPM
Description: A v1 (=v) betűt tartalmazó szavak kigyűjtése

Macro	COMMAND	COMMENT
{DISPLAY OFF}	:.....	Legyen látható a képernyőn a műveletsor
{Block}	:.....	A v1 betűs szó előtti szövegblokk kezdetének kijelölése
{Search} v1	{Search}.....	A következő v1 betűvel kezdődő szó keresése
{Search Left} {Search}	:.....	Keresd a talált v1 betűs szót megelőző szünetet
{Del}y	:.....	Töröld ki a v1 betűs szó előtti szövegblokkot
{Search} {Search}	:.....	Keresd a v1 betűs szót követő szünetet
{Left}	:.....	Lépj a megtalált szünet elé (a szó végéhez)
{Enter}	:.....	Tegy egy 'kocsi vissza' jelet a szó után Ismételd az utolsó v1=v betűig a műveletsort

2. ábra

A szóeleji *v* betűt tartalmazó szavak listáját kigyűjtő macro program

A 25 szót át kellett tenni abba a listába amelyben azok a szavak voltak amelyekben az *u/ú* hangot *u* betűvel jelölték mássalhangzók előtt (pl. *puztában*). Az 'áttett' szavak a következők:³

attyafiu(2), atyafiu(2), boßfuiat, buija fágnac, but fuiuát, faluiából, faluiba, faluiból, faluiocka, fiui, fiuis, gondui fele fenec, gyuita, kapui, kapuiához, kapuiat, nyuicz, Nyuicz, nyuita, nyuituán, faruiánac, faruiánac, faruiánac

4. Feldolgozásunk következő lépéseként összeszámoltattuk a számítógéppel a különböző listák elemeinek számát.

5. A 11 al-listát külön-külön 'egyszerűsítettük' a WordCruncher szövegfeldolgozó programmal. Ugyanis a WordCruncher program sok egyéb szolgáltatása mellett képes arra, hogy azonos szóalakokat tartalmazó listából olyan összevont listát generáljon, amelyben a kiindulási lista azonos alakú elemei már csak egyszer szerepelnek, de mellette feltüntetve, hogy hányszor fordultak elő.

³ A szóalakok után zárójelbe tett szám a négy Evangéliumban található előfordulások összesítését mutatja. (Ha nincs jelölve az előfordulás száma, akkor az a szóalak egyszer fordult elő valamelyik Evangéliumban.)

IV. Feldolgozásunk számszerű eredményei

I. Az *u/ú* hang jelöléseI.1. Az *u/ú* hang jelölése u betűvel

I.1.a. Szó elején – 0

I.1.b. Szó belsejében

Máté__	: 928	[0.5.%]
Márk__	: 407	[0.4 %]
Lukács:	665	[0.4 %]
János_	: 893	[0.6 %]
Összes:	2893	

I.1.c. Szó végén

Máté__	: 13
Márk__	: 6
Lukács:	8
János_	: 8
Összes:	35

I.2. Az *u/ú* hang jelölése ú betűvel

I.2.a. Szó elején – 0

I.2.b. Szó belsejében

Máté__	: 87
Márk__	: 68
Lukács:	91
János_	: 56
Összes:	302

I.2.c. Szó végén

Máté__	: 6
Márk__	: 3
Lukács:	4
János_	: 2
Összes:	15

I.3. Az *u/ú* hang jelölése v betűvel

I.3.a. Szó elején

Máté__	: 106
Márk__	: 55
Lukács:	124
János_	: 104
Összes:	389

I.3.b. Szó belsejében – 0

I.3.c. Szó végén – 0

I.4. Az *u/ú* hang jelölése v̂ és 'v betűvel

I.4.a. Szó elején

Máté__	: 51
Márk__	: 28+6 (= 'v)
Lukács:	49
János_	: 24
Összes:	152+6

I.4.b. Szó belsejében – 0

I.4.c. Szó végén – 0

I.5. Az u/ú hang jelölése w (W) betűvel

I.5.a. Szó elején

Máté__ : 93

Márk__ : 26

Lukács: 120

János_ : 62

Összes: 301

I.5.b. Szó belsejében – 0

I.5.c. Szó végén – 0

II. A v hang jelöléseII.1. A v hang jelölése v betűvel

II.1.a. Szó elején

Máté__ : 1504 [0.8 %]

Márk__ : 992 [0.9 %]

Lukács: 1785 [0.9 %]

János_ : 1467 [0.9 %]

Összes: 5748

II.1.b. Szó belsejében – 0

II.1.c. Szó végén – 0

II.2. A v hang jelölése w betűvel

II.2.a. Szó elején – 0

II.2.b. Szó belsejében

Máté__ : 2

Márk__ : 3

Lukács: 4

János_ : 1

Összes: 10

II.2.c. Szó végén

Máté__ : 7

Márk__ : 0

Lukács: 4

János_ : 1

Összes: 12II.3. A v hang jelölése u betűvel

II.3.a. Szó elején – 0

II.3.b. Szó belsejében

Máté__ : 1008 [0.5 %]

Márk__ : 598 [0.6 %]

Lukács: 1120 [0.6 %]

János_ : 635 [0.4 %]

Összes: 3362

II.3.c. Szó végén – 0

V. Az eredmények értékelése és összefoglalása

1. Mint említettük, meglepve tapasztaltuk, hogy a programok helyesen osztották szét a vizsgált szavakat a kért 11 al-listába (kivéve a 38 vi és a 25 ui betűkapcsolatot tartalmazó szót). Ez az algoritmizálhatóság számunkra azt bizonyítja, hogy a Vizsolyi Biblia hangjelölése következetes és pontosan megvalósított. A rendelkezésre álló jelkészlet (u, [ú], v, [v̂], w) elemeivel egyértelműen jelöl. Ennek bizonyítására és az eredmények tömör összefoglalására állítottuk össze az 1. táblázatot.

jelölt		jelölő betű		
hang	pozíciója	u, ú	v, v̂	w
u/ú	szó elején	-	+ ⁽¹⁾ vgy, v̂t	+ ⁽³⁾ WR, wy
	szóban	+ ⁽¹⁾ indula	-	-
	szó végén	+ fú, fiu	-	-
v	szó elején	-	+ ⁽²⁾ világ	-
	szóban	+ ⁽²⁾ neuebe	-	+ Iöwel
	szó végén	-	-	+ hiw

- (1) mássalhangzó előtt és néha i betű előtt
 (2) magánhangzó előtt, kivéve néha i betű előtt
 (3) szakrális w

1. táblázat
 A Vizsolyi Biblia u/ú és v hangjainak jelölési rendszere
 (kissé egyszerűsítve)

Az egyértelműség mellett másik jellegzetessége a Vizsolyi Bibliában az u/ú és v hangok jelölésének, hogy két szempontból sem következetes.

a) Ugyanazt a hangot nem mindig ugyanazzal a betűvel jelöli.

Az u/ú hang jele: v, v̂, u, ú, w betű.

A v hang jele: v, u betű.

b) Ugyanaz a betű nem mindig ugyanazt a hangot jelöli.

A v betű jelöl u/ú és v hangot.

Az u betű jelöl u/ú és v hangot.

A **jelölési rendszer egyértelműsége** a fenti következetlenségek ellenére az adott jelölő betű pozíciójából (szóeleji, szóbelseji, szóvégi) és a követő betű milyenségéből (magánhangzó, mássalhangzó) **meghatározott**.

2. Vizsgálatunk számszerű eredményeit a IV. pontban soroltuk fel. A VII. pontban pedig taxatív felsoroljuk az Evangéliumok minden olyan szavát, melyben szerepel valamelyik a következő betűk közül: u, ú, v, v̂, 'v, w.

3. A fenti egyértelmű jelölés alól kivétel a rövid és a hosszú u hang megkülönböztetése. A hosszúság jelölése véletlenszerűnek látszik, számtalan példa van,

hogyan az a szó hol rövid, hol hosszú betűvel jelöli (*kút/kut; vgy/vgy; tanu/tanú*). A Függelék Példatár B részében felsoroljuk azokat a szavakat, szóalakokat, melyekben ingadozást találtunk.

Az u hang hosszóságának bizonytalan jelölésén nem szabad csodálkoznunk, hiszen tudjuk, hogy a magánhangzók hosszóságának jelölése még a Vizsolyi Biblia keletkezése után 200 évvel, sőt a XIX. század első évtizedeiben is erősen ingadozó!

4. A Vértes O. András által megfigyelt jelenség, vagyis hogy a szakrális u-t w-vel jelölik a XVI. századi nyomtatványok, a Vizsolyi Bibliában általános érvényű törvény. A sorból egyetlen példa látszik kilógni, de itt is a szakrális w tudatos használatát kell feltételeznünk. Ugyanis a Mk 7.33-ban található *wijával* (=ujjával) írásmódjához tudnunk kell, hogy éppen ebben Evangéliumi részletben Jézus az ujjával érinti egy süketnek fülét, aki meggyógyul ezután.

5. A négy evangéliumban lévő összes u, ú, v, v̇, w betű hangértékének megvizsgálása után bizton állíthatjuk, hogy az Evangéliumok helyesírása és hangjelölése egyforma, alapelveiben és az elvek megvalósításában nincs eltérés köztük. Ezt a következtetést vonhattuk le a IV. pontban felsorolt eredményszámokból is. Némely esetben "[]" közé téve jelöltük azt is, hogy az éppen vizsgált karakter (betű) átlagosan hány százalékát alkotja az adott evangéliumi szöveg számítógépben lévő realizációjának.

VI. Végezetül

Vértes O. András több mint ötven évvel ezelőtti kutatásait folytatva a Vizsolyi Biblia négy Evangéliuma u/ú és v hangjainak jelölését vizsgáltuk számítógéppel. Feldolgozásunk során igénybe vettük a WordPerfect 5.1 szövegszerkesztő macró programozási lehetőségeit és a WordChuncher szövegfeldolgozó programot. A feldolgozás eredménye, – hogy a hangjelölés egyértelmű és igen pontosan megvalósított, – csak növeli csodálatunkat és tiszteletünket Károlyi Gáspár fordító, Mantskovit Bálint nyomdász/korrektor és munkatársaik iránt. Példamutató az az elhivatottság és szakértelem, mellyel az alkotók létrehozták az akkor három részre szakadt ország egy eldugott szegletében az első teljes, magyar nyelvű, nyomtatott Bibliát.

VII. Függelék

Példatár A

A Vizsolyi Biblia négy Evangéliumában található u, ú, v, v̇, 'v vagy w betűket tartalmazó szavak listája

I. Az u/ú hang jelölése

I.1. Az u/ú hang jelölése u betűvel

I.1.a. Szó elején –

I.1.b. Szó belsejében⁴

Abiud, Abiudot, ada frul, adgyuc(4), adgyunké, adtuc, adtunc, adunc(2), AEGyptumba(2), AEGyptumban, AEGyptumból, aiandekirul, akariuc(2), Alaba strum, alaba strumból, Alaba strumból, alda ffunc, alit fuc, alkoholmato ffunc, allyunc, Alpheus, Alpheu fnc(3), aludgyatoc

...

kapuiához, kapun(2), karunkalis, kepmutatoc, ke feliuc, kirai fogarul, kirallyunknac, királyunc, koldulá ft, kóldus(2), ko stola farul, kou, közzul, kuldí, kult fat, kut(2), kutat, laknunc(2), lakozzunc, lattyuc(4), latyukis, Lazarul, lá ffunc(5), látogatunc, láttuc(3)

...

vigasztala ftul, vigasztalta ffunc, vigyaz40nunc, vigyazzunc, vijulas, vilago ffunc, viula funkat, voltunkröl, vtainunc(2), vtánnunc, Wrunc, Zabulonnac(2), Zachęus, Zachęu fnc, Zebedeus, Zebedęus(7), Zebedęu fnc(2), Zebedęu f fal, Zebedęu ft, zugolodgiunc

I.1.c. Szó végén

atyafiu(2), fattyu, férfiu(4), fiu(15), iffiu(4), Iffiu, kapu(2), könyu, bomoru, tagu, tanu(3)

I.2. Az u/ú hang jelölése ú betűvel

I.2.a. Szó elején –

I.2.b. Szó belsejében

alúbic , amúlnac, artzúl(8), arúlá, arúltatic(2), árraiúl, áruáiúl, árúl(5), árúlandó, árúlhatná, árúllya(2), árúlnac(2), árúlná(4), árúlni, áruló, árulodé, árúltatic(2), árúltattoc, bizonó fágúl, bizonó fágúl(6), bizón fágúl, borúla, borúluán, boββú fággal(4), boββú fágockal, boββút(3), búrittatnéc, burúla, búrúla(4), búrúlt, búrúluán(4), bú fúla, bút fút, búza, búzáual, buzduła, czúfolljác, czúfolljác(3), Czúfolljác, czúfoltatic, czúfoltác(2), czúfoluán(2), Deákúl, dúgtá, falúba(3), falún, Fiúnac, fordúl, fordúla, fordúlt(2), fordúluán(14) fúni(2), fút(2), gonobúl, gonobúl(5), gyógjúl, gyógjullon, gyogyúl, gyogyúla(2), gyogyúla(2), gyogyulás, gyogyulá fnélkül, gyogyúlnac, gyogyúlnac, gyogyúloc, gyogyúloc, gyogyúlt(3), gyogyúlt, hamúban, hátúl(2), hátúl só, hógait(2), húllanac(6), húllani, húllatá fáual(2), húllatá f fal, hú fa, húβ, iárúlanac(3), iárúlt(4), iárúluán(10), Iárúluán, Ie fús, indúla(3), indulás, indúlá foc(2), indúlá ft, indúlnac(3), indúluán(3), kapún, kóldúluán(2), kút(2), mozdúlá fát, múlandó(2), múlhatic, múlic(5), múllyéc(3), múlnac(7), múlnéc, múlni, múló, múlt(3), múltac, múluan, múluán(8), múnkás(2), nemúly, némúla, némúly, némúlβ, nyomorúltakat, nyomorú fág, Phari feú foc, puβtúl(2), puβtúlá fa, Sidoúl(3), fúlyasb, βabadúlt, βabadúlu7, bomorú fággal, borúlna, búnyogot, tanát fúl(2), tanúbizonó fág, tanúckal, tanúlt, tanúlta, tiβtúlanaké, tiβtúly, tiβtúlnac, tiztúla(2), tiztúllij, tiztúlnac, tiztúlnánac, tiztúlt, t fúfolljác(2), t fúfoluán, tud, túl(13), túlkaim, túlkoť, túl só(9), túr(2), túruán, tyúc(3), úarunac, világo f fágúl, zúgá fát, zúgni, zúgodnac, zúgolodnac(2)

I.2.c. Szó végén

boββú(2), fú(3), háború, hoββú(4), bomorú(3), tanú(2)

⁴ A Függelék I.1.b., II.1.a. és a II.3.b. pontjában a példák hosszú sorából csak részleteket mutatunk be.

...

vonogatuán, vonβa, vonβac, vonβaié, vonβoc, vontanac, vontác, vonuán, vótte, völegénótt, völgý, vöm, vön, vönec(4), Vönec, vönéc, vöβic, vötette, vött(8), vötte(25), vöttec(8), vötted, vöttem(8), vöttéc, vöttétec(2), vöttéteké, vöttünc(2), vöue(6), Vöue(2), vöué(14), vöuéc(11), Vöuéc, vün

II.1.b. Szó belsejében –

II.1.c. Szó végén –

I.2. A v hang jelölése w betűvel

II.2.a. Szó elején –

II.2.b. Szó belsejében

hęw fég, hijwt, hiwá, Idwö fšegnec, Iöwel, könywbe, newel, néwel, βiwböl, βivnec

II.2.c. Szó végén

híw(9), híw, konyw, könyw

II.3. A v hang jelölése u betűvel

II.3.a. Szó elején –

II.3.b. Szó belsejében

a4houá, aduan(4), aduán(5), Ahouá, aiandokiual, akaruan, akaruán(7), alituán(3), alkotuányoc, alkotuányokat, almélkoduán, aluán, Angyaliual, Angyalokéual, annyáual(5), Annyáual, atjtádfiáual, attyafíui(2), attyáual, auagj, auagy(26)

...

latuan, lántzáual, látuán(26), Látuán(2), leianyaua, lelkeuel, lelkéuel(2), leueleit, leueles, leuelet(3), leuelezni, leuelét, leuen(3), leuenél, leuetkeztetéc, Leui(2), Leuie(2), Leuit(2), Leuitais, Leuitákot, léuén(10), magáual(2), magua(2), maguanac

...

véuen(2), véué(3), véuéc(2), véuén(26), vigyázua, vigyázuán, világo fšágáual, vi felöué, viue(4), viué(7), viuéc(23), Vüéc, viúén(2), viuénc, Vüénc, voltatuan, vonogatuán, vonuán, vöue(6), Vöue(2), vöué(14), vöuéc(11), Vöuéc, zarolua, zárolua(3)

II.3.c. Szó végén –

Példatár B

Azon szavak, szóalakok listája, amelyekben ingadozva jelölték az u hang hosszúságát.

1. Az u/ú betűvel ingadozva jelölt szavak:

aluβic(8), alúβic, aluβnac, aluβolé, aluβtoc

artzul(2), artzúl(8)

arúlá, arullya, arulo, arultatashoz, arúltatic(2), árul(3), árúl(5), árulá, árúllya(2), árulna, árúlnac(2), árulná, árúlná(4), árúlni, áruló, árúló, árulódé, árulta(2), árultam, árúltatic(2), árúltatic(2), árúltatoc

boββú(2), boββuia, boββú fággal(4), boββu fágnac, boββú fágockal, boββut(2), boββút(3)

burit fatoc, búrittatnéc, burúla, búrúla(4), búrúlt, búrúluán(4)
but fúiat, bútt fút
czúfolljác, czufollyác(2), czúfolljác(3), Czúfolljác, czúfoltatic, czufoltatott, czúfoltác(2),
czúfoluán(2), czufsfag
Deákúl, deiakul
faluba(8), falúba(3), falubannis, faluhoz, faluiából, faluiba, faluiból, faluikba, falukat(2),
falukba(3), falukban(2), falukon, falukra, falún, falut, fálunként
gonoβbúl, gonoβul(4), gonoβú(5)
gyogjul, gyógyjúl, gyógyjűllon, gyogyul, gyogyúl, gyogyula(2), gyogyúla(2), gyógyúla(2),
gyógyulás, gyógyulás fnélkül, gyogyuli, gyogyulnac(2), gyógyúlnac, gyógyúlnac,
gyogyulnánac(2), gyogyúloc, gyogyúloc, gyogyult, gyogyúlt(3), gyógyúlt, gyogyultál
húfa, hu fos
huβ, húβ, huβon
iárula, iárulánac(2), iárulánac(3), iárulnac, iárúlt(4), iárúluán(10), Iárúluán
indula(2), indúla(3), indulas, indulatot, indulatytától, indulánac, indulás, indulá foc,
indulá foc(2), indulá ft, indulna, indúlnac(3), indulnunc, indúluán(3)
kapu(2), kapui, kapuiat, kapuiához, kapun(2), kapún
koldulá ft, kóldúluán(2), kóldus(2)
kut(2), kút(2), kutat
munkára, munkás, múnkás(2)
βabadúlua⁷, βabaduluan
βomorú, βomorú(3), βomorú fág, βomorú fággal, βomorú fágnac
βunyognac, βúnyogot
tanu(3), tanú(2), tanubizon6 fág, tanúbizon6 fág, tanúckal
tanula fra, tanulhatoc(2), tanúlt, tanúlta, tanu fágoc, tanu fágoc(3)
ti fztulánac, tiβtúlánaké, tiβtúly, tiβtúlnac, titulu f fái, titulu f fát, titulu ft, tiztúla(2),
tiztulá fánac, tiztulá fodért, tiztulá fokra, tiztúllij, tiztúlnac, tiztúlnánac, tiztúlt,
tiztulunc, tiztuly
t fufollyác, t fúfollyác(2), t fúfoluán, t futollyác
tud(2), túd, tud fz, tudβ
túlkaim, tulkot(2), túlkot

2. A v/ŷ betűvel ingadozva jelölt szavak:

vgy, vgy(39), Vgy(6), vgy(75), 'vgy(5)
vót, vóton, vót(9), vta(4), vta(2), vtaára, vtaát(7), vtac, vtadat(3), vtait, vtaknac, vtakra(2),
vtat(3), vtat, vtatis, vti, vtnál, vton(2), Vton, vton(25), vtra(10), vtra(3), vtra(10),
vtról, vtzáinkon, vtzáira(2), vtzáknac, vtzákon(2), vtzákra(2)